

**Зеліско Алла Володимирівна,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри цивільного права
Навчально-наукового юридичного інституту
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника,
провідний науковий співробітник
Науково-дослідного інституту приватного права
і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака
НАПрН України
м. Івано-Франківськ, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1899-407X>**

УДК 347.7

DOI: 10.69724/2786-8834-2024-2-2-184-192

НАУКОВІ ПАРКИ ЯК УЧАСНИКИ ІННОВАЦІЙНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ПОЯВИ НОВИХ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНИХ ВИКЛИКІВ

Зеліско Алла. Наукові парки як учасники інноваційних відносин в умовах появи нових соціально-економічних викликів

У статті розглядаються наукові парки як ефективна форма участі закладів вищої освіти та наукових установ у інноваційних відносинах. Автором наголошується, що саме заклади вищої освіти та наукові установи є генераторами всіх інноваційних процесів у суспільстві, а тому створення наукових парків за їх участі є ефективною платформою для розробки та реалізації інновацій. Наукові парки – правовий інструмент для отримання фінансування діяльності закладів вищої освіти та наукових установ. Як результат, наукові парки є юридичними особами, у яких суспільство максимально зацікавлене. Тому наукові парки визначаються автором як юридичні особи з особливою суспільною цінністю.

У статті наголошується, що для класичної підприємницької юридичної особи характерний для неї симбіоз приватних і публічних інтересів проявляється в домінуванні перших, а правова природа наукових парків визначає пріоритетність публічних інтересів, що проявляється в установлених у законі функціях наукового парку.

Законодавство виходить зі спеціального правового регулювання наукових парків, які створюються та діють в одній із форм господарського товариства. У статті відзначається еволюція правового регулювання наукових парків. Автором наголошується, що в першій редакції спеціального закону робився наголос на публічно-правових механізмах регулювання наукових парків. У законі встановлювався виключно дозвільний порядок створення наукових парків, заклад вищої освіти чи наукова установа могли бути засновниками виключно одного наукового парку, форма наукового парку не була визначена. Чинна редакція спеціального закону відзначається змінами в напрямі приватноправових підходів до регулювання наукових парків. У законі чітко визначено, що наукові парки створюються та функціонують у формі

господарських товариств, знято обмеження щодо кількості наукових парків, які можуть бути створені закладом вищої освіти чи науковою установою. Наукові парки стали більш універсальною формою розробки та реалізації інновацій.

Автором зроблено висновок про слушний концептуальний підхід щодо кола засновників наукового парку (заклад вищої освіти та/або наукова установа, інші юридичні особи) і механізмів залучення інших осіб до реалізації проєктів науковим парком через інститут партнерства. Водночас наголошено на потребі певних уточнень щодо означених у спеціальному Законі положень, в основі яких знаходиться досягнення ефективності реалізації науковим парком задекларованих нормативно функцій та мети його створення.

Ключові слова: *корпоративна юридична особа, господарське товариство, заклад вищої освіти, наукова установа, засновник, науковий парк, інновації.*

Заклади вищої освіти та наукові установи традиційно є генераторами політичних, правових, соціальних та інноваційних трансформацій у сучасних державах. Формуючи інтелектуальний базис соціуму, вони забезпечують набуття прийдешнім поколінням певних ціннісних орієнтацій, світоглядних позицій, що впливають на усі подальші процеси державотворення у світі.

Володіючи потужним інтелектуальним ресурсом, заклади вищої освіти та наукові установи беруть участь у формуванні пріоритетних цілей інноваційної політики держави як опосередковано – через формування відповідних навичок у здобувачів, так і безпосередньо – через розробку інноваційних проєктів.

В умовах сучасних соціально-економічних викликів заклади вищої освіти та наукові установи все більше включаються в запропоновані законодавством механізми участі у проєктах, спрямованих на фінансування їх діяльності. Як зазначає Н. О. Давидова, економічна автономія закладів вищої освіти в сучасних умовах передбачає поширення різних форм залучення та розподілу коштів, здатність до самофінансування та диверсифікацію джерел надходження коштів тощо¹⁷. З цього приводу О. Д. Крупчан наголошує на тому, що «на сучасному етапі функціонування наукової установи вкрай важливо не лише вирішити завдання щодо проведення якісного й досконалого наукового дослідження, а й економічного забезпечення діяльності галузі відповідно до реальних потреб внаслідок диверсифікації джерел фінансування»¹⁸.

Одним з таких механізмів є можливість створення наукових парків для розробки та реалізації інновацій. Згадані наукові парки підлягають спеціальному правовому регулюванню шляхом прийняття окремого нормативного акта. Вказаний нормативний акт пройшов з моменту його прийняття у 2010 році певну трансформацію в концептуальних підходах щодо місця наукових парків у системі юридичних осіб приватного права. Станом на сьогодні науковий парк у чинній редакції одно-

¹⁷ Давидова Н. Автономізація цивільно-правового статусу вищого навчального закладу. *Юридичний вісник*. 2014. № 33 (4). С. 88–93.

¹⁸ Крупчан О. Стратегія приватноправових наукових досліджень на сучасному етапі розвитку України. *Приватне право і підприємництво*. 2015. № 14. URL: <http://ndipp.gov.ua/content/%D0%B2%D0%B8%D0%BF%D1%83%D1%81%D0%BA-14-2015-D1%80%D1%96%D0%BA>.

йменного Закону визначається як юридична особа, що створюється у формі господарського товариства, яке повинно мати у складі учасників не менше одного закладу вищої освіти та/або наукової установи (ст. 1)¹⁹. Попри верифікацію наукових парків у системі юридичних осіб приватного права, залишається цілий спектр питань функціонування наукових парків, які потребують уточнення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Юридичні особи як суб'єкти правових відносин були предметом досліджень багатьох відомих цивілістів, зокрема, В. І. Борисової, В. А. Васильєвої, О. В. Дзери, О. Р. Кібенко, В. М. Кравчука, І. М. Кучеренко, І. В. Спасибо-Фатєєвої та ін. Дослідження питань функціонування юридичних осіб інноваційного типу проводилися дотепер у розрізі господарсько-правової проблематики (О. М. Вінник, В. М. Бутузов, А. І. Марущак та ін.), у той час як з позиції цивільно-правового регулювання належної уваги вченими їм не приділялося.

Постановка проблеми. Якщо ж звернутися індивідуально до проблем діяльності саме наукових парків, то дослідження в даній сфері недостатні не лише через значну орієнтацію на господарсько-правові аспекти їх функціонування, а й через існуючі процеси подальшого формування їх спеціального правового регулювання, що зумовлює необхідність аналізу та вдосконалення теоретико-правового підґрунтя наукових парків. Тому *метою даного дослідження* є аналіз чинного законодавства для виявлення недоліків правового регулювання діяльності наукових парків як передумови для формування окремих пропозицій стосовно удосконалення положень чинного законодавства в даній сфері.

Викладення основного матеріалу. В основі спеціального правового регулювання наукових парків знаходиться особлива їх правова природа як юридичних осіб із суттєвою суспільною значущістю. Якщо для класичної підприємницької юридичної особи характерний для неї симбіоз приватних та публічних інтересів проявляється в домінуванні перших, то правова природа наукових парків визначає пріоритетність публічних інтересів, яка проявляється у встановлених ст. 4 Закону функціях наукового парку, а саме:

створення нових видів інноваційного продукту, здійснення заходів щодо їх комерціалізації, організація та забезпечення виробництва наукоємної, конкурентоспроможної на внутрішніх і зовнішніх ринках інноваційної продукції;

інформаційно-методичне, правове та консалтингове забезпечення засновників і партнерів наукового парку, надання патентно-ліцензійної допомоги;

залучення здобувачів вищої освіти, працівників закладу вищої освіти та/або наукової установи до розроблення та виконання проєктів наукового парку;

сприяння розвитку та підтримка малого інноваційного підприємництва;

організація підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів, необхідних для розроблення та реалізації проєктів наукового парку;

¹⁹ Про наукові парки : Закон України від 25.06.2009 № 1563-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1563-17#Text> (дата звернення: 22.04.2024).

залучення й використання у своїй діяльності ризикового (венчурного) капіталу, підтримка наукоємного виробництва;

захист і представництво інтересів засновників та партнерів наукового парку в органах державної влади й органах місцевого самоврядування, а також у відносинах з іншими суб'єктами господарювання під час організації та виконання проєктів наукового парку в межах, визначених установчими документами наукового парку;

забезпечення сприятливих умов для створення здобувачами вищої освіти, працівниками закладу вищої освіти та/або наукової установи інноваційних підприємств, що здійснюють доведення результатів науково-технічної діяльності закладів вищої освіти та/або наукових установ до стадії розроблення на їх основі конкурентоспроможних інноваційних технологій, товарів і послуг та виробництва інноваційної продукції, зокрема у формі державно-приватного партнерства;

розвиток міжнародного і вітчизняного співробітництва у сфері науково-технічної та інноваційної діяльності, сприяння залученню іноземних інвестицій. До того ж, означений перелік функцій не є вичерпним²⁰. Наведений перелік функцій наукового парку свідчить про його стратегічне значення для державної політики, стратегії і тактики розвитку інфраструктури регіону, в межах якого функціонує науковий парк.

Варто відзначити, що спрямованість приватноправових механізмів на забезпечення публічних інтересів є закономірним явищем у сучасних суспільних умовах і відповідає загальноприйнятим доктринальним підходам з приводу неможливості, та й недоцільності, проведення чіткого поділу між приватним і публічним правом. Домінуючою у сучасній доктрині є позиція стосовно оптимального співвідношення публічних і приватних інтересів у науці та практиці, оскільки лише за таких умов буде забезпечений належний розвиток суспільства²¹. Де-факто норми публічного права є проєкцією інтересів окремих приватних індивідів. Означене твердження простежується в дослідженнях І. М. Жаровської, якою підкреслюється, що публічний інтерес зводиться до простої суми приватних інтересів. Від реалізації публічних інтересів залежить факт існування суспільства, а тому реалізація публічного інтересу визначає передумови реалізації приватних інтересів²².

²⁰ Про наукові парки: Закон України від 25.06.2009 № 1563-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1563-17#Text> (дата звернення: 22.04.2024).

²¹ Савченко С. Співвідношення приватних і публічних інтересів: досвід України. *Порівняльно-аналітичне право*. 2013. № 3.

Підпригора О. Розмежування і взаємодія публічного і приватного права як методологічна проблема вітчизняного правознавства. *Вісник Академії правових наук України*. 2002. № 4.

Щербина В. Публічні й приватні інтереси в господарських відносинах. *Теоретико-методологічні підходи до розуміння приватного права в сучасних умовах*. 2014. № 13. Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України. URL: <http://ppp-journal.kiev.ua/archive/2014/13/9.pdf>.

²² Жаровська І. Публічні та приватні інтереси у механізмі сучасної державної влади. *Науковий вісник Чернівецького університету*. Серія: Правознавство. 2010. URL: <http://lawreview.chnu.edu.ua/visnuk.php?lang=ua>.

Таким чином, модель правової регламентації наукових парків відзначається значним рівнем акумуляції публічних інтересів, однак останній фактор жодним чином не впливає на ідентифікацію наукових парків як підприємницьких юридичних осіб приватного права. Адаже на основі наведених вище наукових концепцій публічні інтереси в досліджуваній сфері відображають сукупність приватних інтересів учасників парку. Приватні та публічні інтереси, як зазначає О. О. Первомайський, взаємно впливають на зміст один одного тією чи іншою мірою.²³

Вказівка на належність наукових парків до господарських товариств детермінує іманентну для них корпоративну природу. Відповідно, саме з позицій корпоративного права варто розглядати особливості регулювання наукових парків у спеціальному законодавстві.

Перше, на що доречно звернути увагу — це спеціальні вимоги до засновників наукового парку, з-поміж яких імперативно визначені заклад вищої освіти та/або наукова установа. Причому в попередній редакції нормативно було встановлено обмеження, що один заклад вищої освіти та/або наукова установа можуть створити лише один науковий парк. У чинній редакції Закону означене обмеження було знято, як і прив'язка до рівня акредитації закладу вищої освіти. Де-факто чинна редакція Закону спрямована на формування конструкції наукового парку як більш універсальної. Текстуальне формулювання «не менше одного закладу... та/або наукової установи» дозволяє зробити висновок, що законодавчий акт не передбачає прямої імперативної вказівки на включення до кола засновників (учасників) інших юридичних осіб — співзасновників, якщо норми про створення окремих форм господарських товариств цього не передбачають. ЦК України та закони України щодо акціонерних товариств і товариств з обмеженою відповідальністю містять можливість створення вказаних форм господарських товариств одним засновником (учасником). Якщо ж обмеження щодо цього в Законі України «Про наукові парки» відсутні, то ми можемо припустити можливість створення наукового парку у формі акціонерного товариства чи товариства з обмеженою відповідальністю одним засновником — закладом вищої освіти та/або науковою установою. Тим паче, що у ст. 2 Закону зазначається, що науковий парк створюється та діє відповідно до Господарського та Цивільного кодексів України, інших законів України з урахуванням особливостей, передбачених цим Законом²⁴.

Чи в змозі науковий парк за таких умов реалізувати основне призначення, задля якого така юридична особа й отримала своє спеціальне правове регулювання? У ст. 3 Закону «Про наукові парки» вказано, що науковий парк створюється з метою роз-

²³ Первомайський О. Приватний та публічний інтерес у цивільному обороті: окремі питання. *Стабільність цивільного обороту в Україні: проблеми забезпечення* : зб. наук. праць. Випуск 2-й / О. Беяневич, І. Берестова, А. Гриняк та ін. ; за ред. О. К. Беяневич. Київ : НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2014.

²⁴ Про наукові парки : Закон України від 25.06.2009 № 1563-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1563-17#Text> (дата звернення: 22.04.2024).

витку науково-технічної та інноваційної діяльності в закладі вищої освіти та/або науковій установі, ефективного та раціонального використання наявного наукового потенціалу, матеріально-технічної бази для створення та комерціалізації результатів науково-технічної діяльності та їх впровадження на вітчизняному та закордонному ринках. Зазначена в меті парку комерціалізація результатів науково-технічної діяльності вимагає перетворення об'єктів права інтелектуальної власності, створених у процесі наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, у продукти чи послуги для їх реалізації на ринку з метою одержання прибутку²⁵. Відповідно, ефективного досягнення мети парку потребує залучення до реалізації такої мети інших юридичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності, які володіють відповідними виробничими ресурсами.

Окрім виробничих ресурсів, також постає питання капіталовкладень, позаяк науковий парк є підприємницьким товариством, і питання підприємницьких ризиків постають незважаючи на те, що засновником є заклад вищої освіти чи наукова установа.

Зважаючи на викладене, можна зазначити, що конструкція товариства однієї особи вбачається неефективною для виконання науковим парком задекларованих у Законі функцій, з-поміж яких, зокрема, залучення та використання у своїй діяльності ризикового (венчурного) капіталу, підтримка наукоємного виробництва.

Цілісний аналіз норм Закону України «Про наукові парки» свідчить про те, що цей Закон пропонує ряд форм залучення інших суб'єктів підприємництва до комерціалізації інновацій. Однією з них є форма партнерства. У ст. 1 Закону зазначається, що партнери наукового парку – суб'єкти господарювання, що уклали з науковим парком договір про партнерство. Розділ 3 Закону про особливості розроблення та реалізації проєктів наукового парку дозволяє зробити висновок про спеціальні передумови такого партнерства, яке виникає на підставі конкурсного відбору органом управління наукового парку поданих до нього потенційних інноваційних проєктів юридичними та/або фізичними особами відповідно до умов конкурсу пропозицій щодо реалізації пріоритетних напрямів діяльності наукового парку²⁶.

Таким чином, договір про партнерство укладається де-факто на конкурсній основі, і суб'єктний склад партнерів є ширшим, аніж склад засновників (учасників, акціонерів) наукового парку, позаяк до них, виходячи зі ст. 14 Закону, можуть входити й фізичні особи.

Умови таких договорів про партнерство спеціальне законодавство не окреслює, однак, виходячи з наскрізного аналізу Закону, зокрема, його ст. 17, до таких умов належать, зокрема, питання фінансування реалізації проєкту та питання щодо

²⁵ Про наукові парки : Закон України від 25.06.2009 № 1563-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1563-17#Text> (дата звернення: 22.04.2024).

²⁶ Про наукові парки : Закон України від 25.06.2009 № 1563-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1563-17#Text> (дата звернення: 22.04.2024).

майнових прав на технології та об'єкти права інтелектуальної власності, створені під час виконання проєктів наукового парку.

Безумовно, що механізм партнерства є вдалою додатковою опцією для ефективності діяльності наукових парків, водночас варто відзначити деяку односторонність такої форми відповідно до норм Закону. Адже останні передбачають лише конкурс, організований самим науковим парком і звернення до нього потенційних партнерів. Активні ж дії самого наукового парку щодо пошуку партнерів для співпраці та укладення такого договору в іншому порядку законодавчо не визначені. Якщо стосовно закладів вищої освіти державної та комунальної власності такий порядок іще виправданий, то щодо закладів приватних він виглядає певною мірою зарегульованим.

Викладені положення дозволяють зробити **висновок** про концептуально правильний законодавчий підхід щодо кола засновників наукового парку (заклад вищої освіти та/або наукова установа, інші юридичні особи) та механізмів залучення інших осіб до реалізації проєктів науковим парком через інститут партнерства, позаяк він спрямований на популяризацію конструкції наукового парку для закладів вищої освіти та наукових установ, яка здатна вивести їх на інноваційний ринок, забезпечивши, таким чином, фінансову основу для їх функціонування, створення нових робочих місць у регіоні розташування наукового парку. Водночас очевидно, що існує потреба певних уточнень щодо означених у спеціальному Законі положень, в основі яких знаходиться досягнення ефективності реалізації науковим парком задекларованих нормативно функцій та мети його створення.

REFERENCES

Legislation

1. Pro aukovi parky: [About science parks] Zakon Ukrainy [Law of Ukraine] vid 25 chervnia 2009 roku №1563-VI <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1563-17#Text>> (accessed: 22.04.2024) [in Ukrainian].

Bibliography

Articles

2. Davydova N. Avtonomizatsiia tsyvilno-pravovoho statusu vyshchoho navchalnoho zakladu (2014) 33 (4) Yurydychnyi visnyk 88–93 [in Ukrainian].
3. Krupchan O. Stratehiia pryvatnopravovykh naukovykh doslidzhen na suchasnomu etapi rozvytku Ukrainy (2015) 14 Pryvatne pravo i pidpriemnytstvo. <<http://ndipp.gov.ua/content/%D0%B2%D0%B8%D0%BF%D1%83%D1%81%D0%BA-14-2015-D1%80%D1%96%D0%BA>> [in Ukrainian].
4. Savchenko S. Spivvidnoshennia pryvatnykh i publichnykh interesiv: dosvid Ukrainy Porivnialno-analitychne pravo (2013) 3 [in Ukrainian].

5. Pidopryhora O. Rozmezhuvannia i vzaïemodiïa publichnoho i pryvatnoho prava yak metodolohichna problema vitchyznianoho pravoznavstva Visnyk Akademii pravovykh nauk Ukrainy (2002) 4 [in Ukrainian].
6. Shcherbyna V. Publichni y pryvatni interesy v hospodarskykh vidnosyna Teoretyko-metodolohichni pidkhody do rozuminnia pryvatnoho prava v suchasnykh umovakh (2014) 13 Naukovo-doslidnyi instytut pryvatnoho prava i pidpryiemnytstva im. akademika F. H. Burchaka NAPrN Ukrainy <http://ppp-journal.kiev.ua/archive/2014/13/9.pdf> [in Ukrainian].
7. Zharovska I. Publichni ta pryvatni interesy u mekhanizmi suchasnoi derzhavnoi vlady Naukovi visnyk Chernivetskoho universytetu (2010) 525 Pravoznavstvo <<http://lawreview.chnu.edu.ua/visnyk.php?lang=ua>> [in Ukrainian].
8. Pervomaiskyi O. Pryvatnyi ta publichnyi interes u tsyvilnomu oboroti : okremi pytannia Stabilnist tsyvilnoho oborotu v Ukraini : problemy zabezpechennia : zbirnyk naukovykh prats. Vypusk druhyi / Belianevych O., Berestova I., Hryniak A., ta in. / za red. Belianevych O. K. NDI pryvatnoho prava i pidpryiemnytstva im. akademika F. H. Burchaka NAPrN Ukrainy, 2014 [in Ukrainian].

Zelisko Alla

professor (Educational and Scientific Law Institute)

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University: Ivano-Frankivsk, UA;

Academician F. G. Burchak Scientific Research Institute of Private Law and Entrepreneurship of the NALS of Ukraine: Kyiv, Ukraine

Science parks as participants of innovation relations in the context of new socio-economic challenges

The article considers science parks as an effective form of participation of higher education institutions and research institutions in innovation relations. The author emphasises that higher education institutions and research institutions are the generators of all innovation processes in society, and therefore the creation of science parks with their participation is an effective platform for the development and implementation of innovations. Science parks are a legal instrument for obtaining funding for the activities of higher education and research institutions. As a result, science parks are legal entities in which society is most interested. Therefore, the author defines science parks as legal entities with special social value.

The article emphasises that while for a classical entrepreneurial legal entity the symbiosis of private and public interests characteristic of it is manifested in the dominance of the former, the legal nature of science parks determines the priority of public interests, which is manifested in the functions of a science park established by law.

Legislation is based on special legal regulation of science parks which are established and operate in one of the forms of economic partnerships. The article notes the evolution of legal regulation of science parks. The author emphasises that the first version of the special law emphasised public law mechanisms for regulating science parks. The law established an exclusively permissive procedure for the establishment of science parks, a higher education institution or a research institution could be the founder of only one science park, and the form of a science park was not defined. The current version of the special law is marked by changes in the direction of private law approaches to the regulation of science parks. The law clearly defines that science parks are created and operate in the form of business entities, and removes

restrictions on the number of science parks that can be created by a higher education institution or research institution. Science parks have become a more universal form of innovation development and implementation.

The author concludes that the conceptual approach to the circle of science park founders (higher education institution and/or research institution, other legal entities) and the mechanisms for involving other persons in the implementation of projects by a science park through the institution of partnership is correct. At the same time, the author emphasises the need for certain clarifications of the provisions set out in the special law, which are based on achieving the efficiency of the science park's implementation of the functions and purpose of its creation.

Keywords: *corporate legal entity, business entity, higher education institution, research institution, founder, scientific park, innovation.*